

NORMAL ÖĞRETİM

KLASİK TEORİYE İLK
ELEŞTİRİLER:HÜMANİZM

1. GİRİŞ

Adam Smith ve onu takip eden iktisatçılar ‘Klasik Teori ‘ adıyla alınacak bir iktisat teorsini oluşturmaya başlamıştır.

Bu dönemde iktisatçılar İngiliz klasik okulu adı verilen okulun doktrinini benimsemişlerdir. Örneğin Ricardo malthusun mantığını beğenmemiş Maltusta Ricardoyu eleştirmiştir. Bazı konularda ise hem fikirlerdi mesela Ulusların Zenginliğinde .

Bu eleştiriler klasik teorinin gelişmesinde büyük rol almıştır.Bazı yönleri iyileşirken bazı yönleri de yeni yaklaşımlar kazanmıştır.

Klasik teori altında toplanan görüşlere de eleştiriler olmuştur. Bunlar üç ayrı gruba ayrılabilir.

- Klasik teoriye egemen felsefeye karşı olanlar
- Klasik iktisatçıların izlediği yolu izleyenler
- Felsefeye ve etik siteme karşı çıkanlar

Klasik teorinin J.S.Mil tarafından son şekli verilmeden önce bu teoriye oluşum aşaması ile sınırlı kalmamıştır bu teorinin geçerli ve güvenilir teori olarak kabul edilmesine neden olmuştur. Bu teoriye yöneltilen eleştirilere İlk eleştiriler olarak nitelendirmek mümkündür.

J.S.Mil bu teorilere alternatif paradikmalar haline getirmiştir.

Klasik teorini felsefesinin başlıca ilk üç ilkesi

1.Materyalizm 2.Bireycilik 3.Faydacılık

Bu teoride ahlaki düşünceler tamamen saf dışı kalmış kişisel çıkarlar temel dayanaktır

-Hükümetlerin ekonomiye karışmasına karşıdırlar.

-Toplum ekonomik insanlardan olduğunu ileri sürmüş ve her bireyin kendi için net maksimum karı elde edeceğini düşünür .İnsanlar eşit yaratılmıştır yaşadıkları ortamlardan dolayı farklılık gösterebilir.

Bireycilik bu dönemde 3 farklı grubun eleştirisine maruz kalmıştır.

Bireyin ekonomik çıkarı ile toplumun ekonomik çıkarı aynıdır görüşünü benimsemiş ve klasik teoriye bu konuda çok eleştiri olmuştur.

GRUBUN ELEŞTİRLERİ

1. Bu grup tümüyle ret etmiş ilkenin daha insancıl olmasına istemişlerdir. Bu grup hümanizm grubudur.
2. Bu grup tümüyle ret edip milliyetçilik ilkesini benimsemişlerdir.
3. Diğer grup ise sosyalizm grubudur

Klasik teoriye yönelik eleştirilerin bir kısmı İngiliz iktisatçılardan gelmiştir. Bunların başında Laudedale ve Rae dir. Sonradan Fransız iktisatçı sismondi aralarına katılmıştır.

LAUDEDALE

Adam Smith görüşlerine Ricardonun görüşlerine ayrı bir yöne yöneltmiştir. Esas adı James Maitland dır. Fakat kontluğunu yaptığı şehrin adıyla anılmaktadır (1759-1839)

Kitabın adı toplumsal zenginliği ve artışının niteliği ve kaynağıdır.

Yaşadığı dönemde garip diye nitelendirdiği pek çok görüş ortaya atmıştır.

-Adam Smith in ismine batıl tapınmada şikayetçiydi.

Kıymet zenginlik ve kapital üzerinde oluşturduğu bu kitabında Smith in pek çok görüşünü ret etmiştir.

-Malthus gibi kıymetin belirlenmesinde arz talep yaklaşımının benimsemiştir. Ona göre kıymet emekten değil malın kıtlığından kaynaklıdır. Üretim faktörlerine emek toprak ve kapital olarak ele almış ve bunu yapan ilk İngiliz iktisatçısı olmuştur.

Bazı kavramların tanımının üzerinde durmuştur. Örneğin; zenginlik ve servet

Zenginlik toplum açısından önem taşır servet birey açısından.

-Zenginliği arttırmanın yolu tasarruf olarak nitelendirmiştir.

-Kıtlık dönemlerinin ulusal zenginliği azaldığı döneme denk geldiğini öne sürmüştür.

Susuzluk ve hasat dönemlerini örnek göstererek bu durumdan da

Adam Smith ten uzaklaşarak Refah İktisadın öncülerinden biri olmuştur

-Aşırı tasarrufu öldürücü birikim tutkusu diye adlandırmıştır.

-Kitabın sonunda ise başka bir fikir öne süre; gelir dağılımdaki büyük adaletsizlik büyümenin esas engeli oluşturduğunu öne sürerek geliri ne kadar bölünürse tüketim meylide o yönde artacaktır

RAE

-Smith iktisadının ilk eleştiricilerinden birisidir.

-Schumpeter Rae yi görüş açısı ver orjinallik yönünde bütün başarılı iktisatçılara geride bırakan diye nitelendirmiştir.

-Kitabının adı; POLİTİK EKONOMİ KONUSUNDA BAZI İLKELERİN AÇIKLANMASI, SERBEST TİCARET SİSTEMİNİN VE ULUSLARIN ZENGİNLİĞİNDEN YER ALAN BAZI DOKTRİNLERİN YANLIŞLARINI GÖSTERİLMESİDİR.

Rae kitabın ilk bölümünde Smithin görüşlerine karşı çıktığını gösteren şu başlığı atmıştır. 'Bireysel Ve Ulusal çıkar aynı şey değildir.

Rae genelde Lauderdale gibi düşünmüş görüşlerin çoğu aynı yöndedir. Ancak ikili arsında önemli bir fark vardır. Rae ulusal ve bireysel yönden farklı olanın zenginlik değil fakat bireysel ve ulusal zenginliği artıran sebepler olduğunu savunmuştur.

-Rae Smith in bireysel ve ulusal zenginliğin oluşması ve artışı ile ilgili görüşlerine karşı çıkmıştır.

Rae iki süreçten bahsetmiştir. 1. Ele geçirme 2. Yaratmaya dayalı

-Rae ye göre zenginliğin yaratılması yenilik ile mümkündür.

Devlet müdahalesi aleyhine bir düşünceye yer vermemiştir.

-Rae ye göre Smith in metodu bilimsel olmakla birlikte tümevarım değildir.

-Rae ye göre Smith in görüşlerini kabul edersek felsefenin bütün kurallarını çiğnemiş oluruz demektir demiş.

SİSMONDI

- Smith in temellerini attığı klasik teoriye baş kaldıranlardan birisidir.
- Sismondinin belirgin özelliği onu etik düşüncelerinde ve mevcut sisteme baş kaldırışında şekillenmiştir.
- Merkantalizm düzeninin yıkılmasından memnun olup (Laissez Faire) pol,t,kasından yana olmuştur.
- Bireysel hakları savunmuştur.
- Yıkılan eski düzen yerine yeni düzen kurulmasını savunmuştur.
- Sismondi bu kinci grup düşüncesini etkisi altında kalmıştır devlet müdahalesine taraf olmuştur.
- Sismondinin ekonomi ile ilgil ilk eseri 1801 de yayınladığı 'Toskan tarımının tablosudur.'
- Ekonomik konusunda diğer kitabı ise POLİTİK EKONOMİNİN YENİ İLKERLERİ dir.

A- İKTİSADIN KONUSU VE REFAH KRİTERLERİ

Sismondi ahlaki sorunlara önem vermiş bu özelliğiyle de klasiklerden ayrılmıştır. Refarmist bir kişiliği sergileyen sismondi için iktisat büyük bir ölçüde sanat demektir. Amacı sanatla toplumun mutluluğunu artırmak bu amaca ulaşmak için devlet müdahalesini yararlarını gösterecek.

Klasiklerin üretime verdiği önemi eleştirir. Sismondiye göre klasik iktisat sadece para yapma ilminden ibarettir. Oysaki ekonomide önemli olan tüketimdir. Çünkü mutluluk tüketimden kaynaklanıyordu. Tüketimi sınırlayanda kapital değil gelirdi. İktisatçılar kapital ve gelir birbirinden ayırmakta zorluk çekmişler geliri inceleme alanı dışında bırakmışlar.

Refah zenginlik ile nüfus arasındaki ilişkiye dayanır. Ancak her insan emeği ile dürüst bir yaşam sağlayacağından emin olduğu zaman yararlıdır.

B- METOD

Sismondi aynı zamanda bir tarihçiydi. Smith ve Malthusun tarihsel olaylarına önem vermiş ve övmüştür.

C- GELİR BÖLÜŞÜMÜ

Sismondi gelir bölümünde ulusal gelir ile tanıma başlar. Ona göre ulusal gelir 2 ayrı gelirden oluşur. 1. Kapital ve toprağın elde ettiği kar geliri 2. İş gücünün temsil ettiği gelirler.

Kar geliri, Sismondi'ye göre bir önceki yılın emeğini sonucudur. İşgücü ise gelecektir yani fırsat ve değişim sonucu ortaya çıkacaktır. Yıllık üretimde aynı şekilde kar ve iş gücünden oluşur.

Yıllık üretim yıl içinde tüketilir; bunun için emek iş gücü (yani kendi payını) kapital de gelirini (yani faizini) verir. Bu değişim sürecinde iş gücü kapitale dönüşür bu nedenle eğer her şey yolunda giderse yıllık tüketim ulusal gelir tarafından belirlenecek veya toplam üretim tüketilecektir. Eğer bu durum gerçekleşmezse istenilen denge bozularak az veya fazla üretim ortaya çıkacaktır.

Dolayısıyla zengin kapitalini tüketecek kadar çok tüketim harcaması yaparsa gelecek yıl fakirin elde edeceği gelir azalır ve bu durumda istihdamı devam ettirmek için tasarruf yapılmalı.

Sismondi iktisatçıların geçmiş gelir ile gelecek gelirini birbirine karıştırdıklarına ve bu nedenle tüketim göz artı ettiklerine öne sürmüştür. Sismondi'ye göre önce tüketim ve gelir artırılmalıdır ki emek talebi artsın ve bu emek arzının ve yıllık üretimi artışına neden olsun

D-AŞIRI ÜRETİM

Yıllık üretim yıllık gelirden fazla olduğu durumda aşırı üretim meydana gelir. Sismonda göre iki tür aşırı üretim vardır. 1. Kullanım Kıymet ve ya Toplam Fayda 2. Değişim Kıymetidir. Kullanım kıymeti yönünde 'dinlenme' üzerinde durur ona göre dinlenme insanların doğal zevklerinden biridir ve emeğe verilen bir ödüdür. Sismonda göre lüks mallara yönelik istek sınırsızdır bu sınırsız istekten dolayı aşırı üretim oluşur. Değişim kıymetinde açık bir hata yapmıştır burada gözden kaçırdığı nokta uzun dönemde üretim ve gelirin birbiriyle sıkı bir ilişki içinde olduğudur.

E-NÜFUS

Sismondiye göre POLİTİK EKONOMİ'nin temel amacı yaşam standartlarının yükseğe çıkartacak olan nüfus-zenginlik oranını bulmaktır. Bu nedenle nüfus konusuna büyük önem vermiştir. Ona göre nüfus gelir ile ilişkili olup nüfus artışı da gelir seviyesi tarafında kontrol altında tutulur. Sismondi, Maltusun nüfus artışına doğal sınırlar olduğu yolunda ki görüşüne katılmaz. Ona göre gerçek sınır gelirdir.

F-DEVLET MÜDAHALESİ VE REFORMLAR

Sismondi, bireysel çıkar ile toplumsal çıkar arasındaki uyumsuzluğu oluşacağını düşünmüş ve devletin doğrudan veya dolaylı bir şekilde ekonomiye müdahale etmesini savunmuştur. Devlet yenilikleri sınırlamalı ve işçinin mülk sahibi olmasını olanak vermelidir. Çalışma saatlerini düzelterek çocukların çalıştırılmaması konusunda yasa çıkarmalıdır.

G-EMEĞİN SÖMÜRLMESİ VE SOSYALİZM

Sismondi sosyalist değildir. Ama emeğin kapitalistler tarafından sömürüldüğünü öne sürmesi onu sosyalist akımın dayanaklarından biri haline getirmiştir.

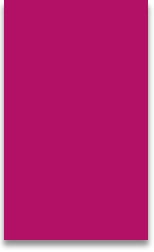
Her şeyden önce Sismondi fabrika sisteminin yarattığı sonuçlardan rahatsız olmuştur. Bunun nedeni 'Sanayi Proletaryası' yaratılması.

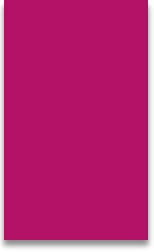
Sanayi Proleteryası, işsizlerden ve çok düşük ücretle çalışan işçilerden oluşur. Bu işçilerin yapılan haksızlıklar ve gelişen teknolojisi karşısında yapılması gerekenleri söylüyor. Fabrika sahipleri işlerini devam ettirebilmek için, fiyatları indirmek zorunda kalıyorlar. Bunu da nüfus artışı ve çocukların çalıştırılmaması nedeniyle sayıca çok artmış bulunan emeği daha çok fedakarlık etmeye zorlayarak sağlıyorlardı.

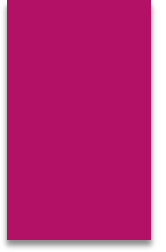
H-ETKSİ

Sismondi klasik teoriyi eleştiren diğer önemli okul olan Alman Tarihçi Okulu üzerinde etkili olduğunu gösteren herhangi bir kaynak yoktur ancak bu okulun mensupları Sismondi de haberdar oldukları söylenebilir. Bu okulun önde gelen isimleri Sismondi'yi övgüyle söz etmişlerdir. Sismondinin önemli takipçileri sosyalist yazarlar olmuştur. Bunlar Fix, Villeneuve _Bargemont, Minghetti.

KLASİK TEORİYE İLK ELEŞTİRİLER: MİLLİYETÇİLİK

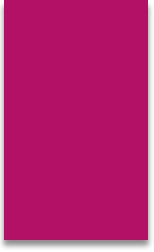
-
- Smith ve takipçilerinin karşısına dikilen başka bir grup.
 - 19.yy. ilk yıllarında ortaya çıkmışlardır.
 - Siyaset ilmi ve ekonomi ilmi ile ilgilenmişlerdir.
 - Klasiklerin bireyci ve kozmopolit görüşleri ile buna dayalı serbest ticaret doktrinin eleştirmişlerdir.
 - Dikkatlerini ulusun siyasal ve ekonomik yönden bağımsız olmasına yoğunlaştırmışlardır.
 - Bireyi ulusun bir parçası olarak görmüşler, ulusun gücü ve refahı ölçüsünde bireyin güç ve refah sahibi olacağını öne sürmüşlerdir.

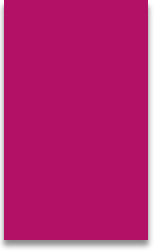
-
- Devleti ön plana çıkarıp, bireyi devlete tabi kılmışlar ve devlet eliyle yapılacak düzenlemeler ile ekonomik kalkınmanın sağlanması ve bu yoldan birey refahının artmasını savunmuşlardır.
 - 19.yy. da bireycilik olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Ekonomik bunalımlar, işsizlik, fakirlik, para rejimindeki değişimler ve savaşlar.
 - Milliyetçiliğin gelişme nedeni ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı olmuştur.

- Almanya'da milliyetçiliğin ortaya çıkmasında rol oynayan etkenlerden biride yeni felsefe akımıdır. Biri "idealist felsefe" diğeri "romantizm" dir. Bu felsefeye "Alman idealist felsefesi" adı verilmiştir.
- Bu felsefenin kurucusu Immanuel Kant (1724-1804) dır.
- Empirisizmi ve rasyonalizmi eleştirmiş ve insanın ahlaki yönden kendini belirleme gücüne sahip olduğunu iddaa etmiştir.
- Aynı felsefenin ikinci ünlü ismi Berlin üniversitesinin ilk rektörü olan J.H. Fichte (1762-1814).

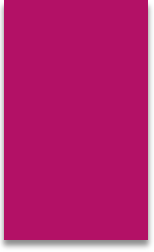
- Fichte göre insan sadece bir “Atom” olmayıp, toplumun birbiriyle organik ilişki içinde olan bir parçasıdır ve bu nedenle bireylerin “doğal hakları” diye bir şey söz konusu değildir.
- Fichte “kapalı ticari devlet” (1800) adlı kitabında, ulusu oluşturan sınıflara belirli görevler verilmeli, ulusların bağımsız olması gerektiğini ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek güçte olmalarını savunmuştur. Aynı zamanda dış ticareti yurtiçi dengesini bozan bir faaliyet olarak görmüştür. Ona göre devlet “doğal sınırlarına kadar büyümeli” ve ondan sonra ticaretten vazgeçmelidir.

-
- “Romantizm” ise önce sanat ve edebiyatta başlamış sonra sosyal düşünce alanına yayılmıştır.
 - Her tür klasik düşünceye karşıdır. İnsanın kendi kendine ifade etmesini savunmuştur.
 - Romantizm mistik ve şüpheli bir felsefedir.
 - Romantizmin iktisat ilmine eleştirisine göre, kapitalist ekonominin gelişimi karanlık bir dönem olup, işçi her türlü güvensizlik yoksun ve çevresi ile yabancılaşmıştır.

-
- Milliyetçilerin ortak yönü çok olmakla beraber ikiye ayırabiliriz.
 - Birinci grup felsefi düzeyde kalan ve romantizmi benimseyenlerdir. En önemli temsilcileri Adam Müller ve Fichte'dir.
 - İkinci grup ise sanayileşme ve gümrük tarifelerini kendilerine çıkış noktası olarak almış ve gerçek dünya ilişkilerini ön plana çıkarmıştır. Bu grubu da en iyi şekilde Friedrich List temsil eder.

ADAM MÜLLER(1779-1829)

- Almanya'da romantik iktisatçıların en önemli temsilcisidir.
- "Alman ilmi ve edebiyatı üzerine dersler"(1806) adlı kitabında "Schlefel romantizmi" adı verilen düşünceyi savunmuştur.
- Müller'in Smiht'i yönelttiği temel eleştiri, bireyciliğe verdiği önemi hedef almıştır.
- Müller'e göre ulusal bir politik ekonomi gerekliydi.
- Müller'e göre yüksek manevi değerler "otorite", "gelenek" ve "din" den ibarettir.

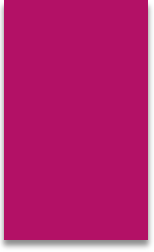
-
- Müller kıymetli madenler yerine kağıt paranın kullanılmasının daha önemli olduğunu bunun hem milli duyguları pekiştireceğini hem de devletin borçlanmasını önleyecek ve para sahibi olan ve olmayan hasım grupların doğmasına imkan vermeyecekti.
 - Kapitalizmin ilk eleştiricilerinden biriydi. Ona göre kapitalizm mutlak devlet için bir tehdit oluşturuyordu.
 - Toprak mülkiyetinden yana tavır takınıyor, toprak köleliğinin devamını savunuyordu.

- Smith'in "değişim kıymeti"ne verdiği önemi eleştirmiştir. Ona göre her şeyin "bireysel" ve "ulusal" olmak üzere iki kıymeti vardı. Ulusal güç temel unsur ve bireysel güç ulusal güç ile sağlanabilirdi.
- Bütün siyasal sorunların en önemlisi "devletin devamlılığını sağlamak" idi. Bu nedenle geçmiş ile geleceği birbirine bağlayan "asalet sistemi" yararlı bir kurumdu.
- Değişiklikten nefret ediyor, ortaçağ kurumsal yapısında çiftçileri ve yoksul kişileri koruyan bir düzen olduğu için özlüyordu.
- Adam Smith'i "kimse ile mukayese edilemeyecek bir bilgin ve bütün zamanların en büyük politik ekonomi yazarı" olarak nitelendirmiş ancak "ulusların zenginliği"ni yazarken sadece İngiltere'nin koşullarını dikkate aldığı için eleştirmiştir.

FRIEDRICH LIST

Tarihçi okulun önemli öncülerinden bir diğeri Friedrich List (1789-1846) dir. 1818 yılında Tübingen üniversitesi'ne siyaset ilmi profesörü olarak atanmıştır. Ancak devlet mekanizmasının ve özellikle bürokrasinin işleyişine yönelttiği eleştiriler ve anayasal bir monarşiyi desteklemesi yüzünden hakkında soruşturma açılınca bu görevden istifa etmiş ve Alman ticari ve sınai birliği adlı kurula danışman olmuştur.

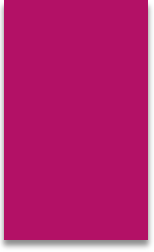
Bir yıl sonra da Reutlingen bölgesinde milletvekili seçilmiştir. Bazı nedenler yüzünden parlamento'dan çıkarılmış ve on ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır.

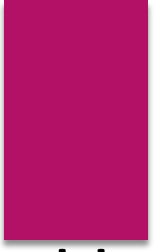
Würtemberg hükümeti ülkeyi terketmesi koşullarıyla bu cezayı affetmiş o da ABD'ye göç etmiştir.

Pennsylvania'da bir çiftlik satın alan List burada fikirlerini açıklamak amacıyla "National Zeitung" adlı bir gazete çıkarmıştır. 1932'de Amerikan konsolosu olarak Almanya'nın Leipzig kentine gelmiş sıcak bir karşılaşma görmemiş olmasına rağmen, tekrar Amerika'ya dönmemiştir.

Almanya'ya dönüşünden sonra yeniden ulusal sorunlarla uğraşmaya başlamıştır. Bunların başında Alman deniz yolları gelir. 1841 yılında en ünlü eseri olan "Politik Ekonominin Ulusal Sistemi" adlı kitabını yayınlamıştır.

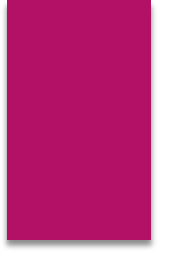
List bu kitabında esas itibariyle uluslararası ticaret üzerinde durmuştur. Amacı “okul” diye nitelendirdiği Smith, J.B.Say ve takipçilerinin “serbest ticari ilkesi” ni red etmektir. Bu teorik amacın gerisinde de İngiltere’nin ticari üstünlüğünü ortadan kaldıracak pratik çözümler bulma gayreti vardı. List kitabına önce politik ekonomi konusunda teori ile uygulama arasında fark olduğunu belirterek başlar. Teori ile uğraşanların da uygulama ile ilgilenenlerinde hata yaptığını belirtir. En büyük hatayı da okul mensupları tarafından yapıldığını söylemiştir. Çünkü Smith ve takipçileri dünya da hiçbir zaman mevcut olmamış varsayımlar öne sürmüşler ve teorilerini bunlar üzerine kurmuşlardır.

Dünyanın uyum ve barış içinde yaşadığını varsaymışlar, ulusal farklara ve uluslararası çatışmalara önem vermemişlerdir. Bu nedenle Smith, ustası Quesnay'ın izinden giderek, kitabına “ulusun” değil ulusların zenginliği adını vermiştir.

List, iş bölümüne Smith tarafından verilen önemi eleştirmiştir. Ayrıca Müller'in düşüncelerinden esinlenerek “manevi kapital” kavramını geliştirmiş ve eğitim ile toplumun üretken gücünü arttırmanın mümkün ve gerekli olduğunu belirtmiştir.

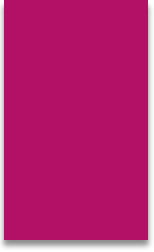
List mistik görüşlerinin de etkisiyle, üretken gücü yaratan etkenlerin, iyi ahlak, zeka, tek eşli evlilik ve hristiyanlık olduğunu söylemiştir. Bütün insanların

Üretken olduğunu söyleyen List'e göre, kıymetin tek kaynağının emek olduğunu öne süren görüş doğru değildir.

List'e göre, sanayileşme “öğretici gümrük vergileri” yoluyla sağlanabilirdi. Ülkede yeni doğan “yavru sanayi” dış rekabete karşı korunmalıydı. Ancak bütün ülkeler yeterince geliştiği zaman “serbest dış ticaret”, “evrensel barış” ve “dünya federasyonu” gibi List'in benimsediği ve desteklediği amaçlara ulaşmak mümkün olabilirdi.

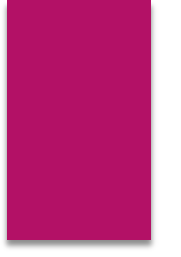
List yalnız sanayinin dışa karşı savunulması gerektiğini söylemiş, tarımın korunması ile ilgilenmemiştir.

List, Müller'in aksine, özde liberal bir düşünürdü. Alman gümrük birliğinin kurulması ve Alman demir yollarının yapımı, büyük ölçüde List'in düşüncelerine dayanmıştır.

List, milliyetçilik ile liberalizmi telife çalışmıştır. Ancak liberalizmin büyük düşmanı Bismarck'ın siyasi iktidarı eline geçirmesi ve Alman birliğini "kan ve demir" ile kurması liberalizmin Almanya'da güçlenmesini engellemiştir.

KLASİK TEORİYE İLK ELEŞTİRİLER:SOSYALİZM

Klasik teori'yi eleştiren üçüncü grup "sosyalistlerdi". Marks tarafından "ütopik" sosyalistler olarak nitelendirilecek olan bu ilk sosyalistler, değişik ülkelerde değişik fikirlerin savunucuları olarak ortaya çıkmıştır.

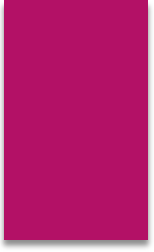
Sosyalizm, bir düşünce ve aksiyon olarak kendini göstermeye başladığı yıllar, dünya ülkerinde henüz bir orta sınıf, sosyalist termonoloji ile, burjuva sınıfı ayaklanması olan 1789 Fransız ihtilali'nin etkileri canlıydı.

Sosyalist düşünce belli bir kişi veya kişiler tarafından oluşturulmadığı gibi değişik ülkelerde değişik biçimler almıştır. Bütün bu değişik

Düşüncelerin ortak özelliği içinde bulunulan yaşam koşullarından hoşnutsuzluk ve rekabetçi bir mücadelenin topluma fakirlik, eşitsizlik ve güvensizlik getireceğine olan inançtı. Bu inancın bir sonucu olarakta, kurumsal yapının değiştirilmesi suretiyle topluma yeni bir yapı ve yön verilmesi savunuluyordu.

Sosyalist düşünce belli kişi veya kişilerin düşüncesinden kaynaklanmadığı gibi, ne zaman ortaya çıktığını kesinlikle belirlemekte mümkün değildir. Tarihsel bir perspektiften bakıldığı zaman sosyalist düşüncenin değişik zamanlarda değişik kaynaklardan ortaya çıktığı söylenebilir.

Herşeyden önce “aydınlama çağı”nın insanın ilerleme ve mükemmelliğe ulaşma yeteneğine sahip olduğunu öne süren ilkeleri, Condorcet ve Godwin’in bu inancı pekiştiren düşünceleri, Fransa ve İngiltere’de etkili olduğu gibi bu ülkelerde daha sonra ortaya çıkan sosyalist düşüncede de izleri görülmüştür

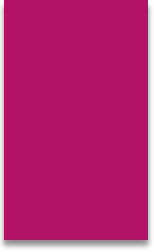
2.İNGİLİZ SOSYALİZMİ

İngiliz sosyalizmi üç değişik biçimde ortaya çıkmıştır.

- Godwin tipi sosyalizm
- Ricardo tipi sosyalizm
- Hristiyan sosyalizmi

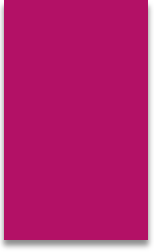
A)Godwin tipi sosyalizm:

Robert Owen, Godwin'ci sosyalizmin temsilcidir. Çünkü o da godwin gibi insanın özünde ilerlemeye açık ve mükemmelliyetçi olduğunu, ancak mevcut kötü kurumlar nedeniyle bunun gerçekleşemeyeceğini savunur. Ünlü bir tekstilci olan Owen, pamuk ipliği fabrikasında çocuk işçi çalıştırılmasını kısıtlamış ve onların eğitime önem vermiştir. Ücretleri yükseltmiş,

Çalışma saatlerini azaltmış, işçi evlerini ıslah etmiş ve işlerin günlük ihtiyaçlarını karşılayabileceği dükkanlar açmıştır. Bunların yanı sıra “fabrika yasaları” diye bilinen yasaların çıkmasında, sendikacılığın ve kooperatifçiliğin gelişmesinde Owen’ın düşüncelerinin etkisi büyük olmuştur.

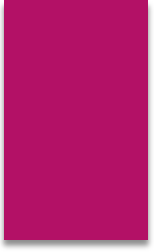
Bugün “beşeri yatırım” veya “insana yatırım” diye adlandırılan faaliyetin öncüsü olmuştur. Maltus’un düşüncelerine de karşı çıkan Owen uygun kurumsal düzenlemeler yapıldığı zaman insanın üretim gücünün önemli ölçüde artacağını ve kıtlık sorunun ortadan kalkacağını öne sürmüştür.

Owen “elcil” (altruistic) davranışın üstünlüğüne inanırdı. İnsan kendi mutluluğunu ancak etrafındaki insanların mutluluğuna katkıda bulunursa arttırabilirdi. Klasik düşüncenin temelini oluşturan “kişisel çıkarın gözetilmesi” ilkesini, bütün kötülüklerin kaynağı olarak görmüştür.

B)Ricardocu sosyalistler:

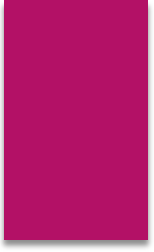
Ricardocu sosyalistler’in düşüncelerinde temel ilke klasik iktisadın kıymet teorisi olmuş ancak bu teoriden, klasiklerden farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Kıymetin emek teorisinden “emeğin sömürülmesi teorisi” ile “artık kıymet teorisini” elde etmişlerdir. Bu iki yeni teoriye dayanarakta, mevcut ücret sisteminin, işçiye

emeğinin karşılığı olan ürenden yoksun bıraktığını öne sürmüştür.

Charles Hall (1805) yılında yazdığı “uygarlığın etkileri” kitabında zengin ile fakir arasındaki çelişkiye dikkatleri çekiyordu. Hall’a göre fakir; ücret olarak üretimin pek az kısmını yaklaşık 8 saatlik çalışma süresinde ürettiğinin ancak bir saatlik ürününü alabiliyordu.

Aynı düşünceler William Thompson tarafından da öne sürülmüştür. Emek tarafından üretilen rant ve faiz olarak bir kısmının alınmasının haksızlık olacağını savunur.

Thomas Hodgskin, (1825) yılında yazdığı “kapitalin iddaalarına karşı emeğin savunması” adlı kitapta tek üretken faktörün emek olduğunu öne sürmüş kapitalin üretkenliğini red etmiştir. Kapitali “döner kapital” ve “sabit kapital” diye ikiye ayıran Hodgskin, döner kapitalin işçiye kendi üretmediği malları temin ettiğini, sabit kapitalinde daha önceki dönemlerde emeğin yarattığı sonuçlara uygulanan kalifiye emek olduğunu söylemişti.

John Gray 1825’te yayınladığı “insan mutluluğu üzerine konferans” adlı kitabında, rekabeti eleştirmiş ve onun sadece ücretleri düşürmekle kalmadığını aynı zamanda üretimi de azalttığını öne sürmüştür.

John Bray 1839’da yayınladığı “işçinin yanlışları ve işçinin çözümleri” adlı kitabında kıymet-emek teorisinden yola çıkarak, işçi ile işveren arasındaki iş sözleşmesinin bir aldatmaca olduğunu, işçiye ücret olarak onun ürettiğinin ancak küçük bir parçasının verildiğini iddia etmiştir.

C)Hristiyan sosyalizm:

İlk ingiliz sosyalizmi, kaynağını rasyonalizmden almıştır. Öncülüğünü Frederick Denison, Mavrice, Charles Kingley ve John Ludlow’un yaptığı bu düşüncelerin amacı ulusal kilise ile çalışan sınıf arasında bir birlik oluşturmak ve bu yoldan, işçiye içinde bulunduğu olumsuz ve güç koşullardan kurtarmaktı. Politik reformlarla bu sorunların çözümlenemeyeceğini öne sürüyorlardı.

Hristiyan sosyalistlerin bir kısmı demokratikleş-meden yana iken, diğer bir kısmı da monarşinin korunmasından yana tavır almışlardı. Bu düşünce akımı fazla etkili olamamış ve kısa sürede silinmiştir.

3.FRANSIZ SOSYALİZM

Fransız sosyalizm, ingiliz sosyalizmin pek çok yönünü benimsemiştir. Fransız devrimi bir taraftan orta sınıfın gücünü arttırırken diğer, taraftan eşitlik amacıyla devrim yöntemlerine başvurulabileceği gibi bir görüşü de beraberinde getirmiştir. Görüşün başlıca temsilcileri: Blanqui, Blanc, Saint-Simon, Fourier, Prudhan ve Bakunin olmuştur.

A)Blanqui

Auguste blanqui profesyonel bir devrimci olup hükümet darbesi yapılmasından yanaydı. Blanqui'nin programında; ücretsiz eğitim, çalışma hakkı, sosyal eşitlik temel hedefleri oluşturuyordu.

B)Blanc

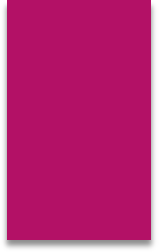
Blanc, toplumda istenen değişimin sağlanabilmesi için mevcut devlet mekanizmasının kullanılabilirliğini savundu. Bu nedenle, “devlet sosyalisti” diye adlandırılan blanc ilk baskısı 1839’da yapılan “emeğin organizasyonu” adlı kitabında bu görüşlerini açıklamış ve sonradan sosyalist literotürde önemli bir yer tutacak olan “herkesten kabiliyetine göre, herkese ihtiyacına göre” sloganını icat etmiştir.

C.SAINT - SIMON

Saint Simon ve Faurier sosyalist düşüncenin içeriğini oluşturmaya gayret etmişlerdir.

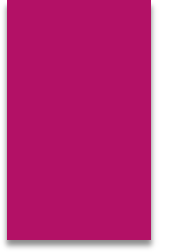
Henride Saint Simon (1760-1825) sanayileşmenin önemini gelecekte oynayacağı büyük rolü sezinlemiş ve ısrarla sanayileşmeye önem verilmesini savunmuştur. Ona göre yeni sanayi devleti insanlığın uyum içinde bir yaşama kavuşması isteniyorsa kilisenin yerini almalıydı.

Bu düşünce nedeniyle bilim adamlarına ve mühendislerine, toplumun yönetici mevkilerinin verilmesini savundu. Daha sonraları bu mevkilerin zengilere ve iş adamlarına verilmesini söyleyerek bu düşüncesini değiştirmesede sanayileşmeyi aynı heyecanla savunmaya devam etmiştir. Simon birey yerine toplumsal sınıflara önem vermesine rağmen sınıflararası çatışma fikrini desteklememiştir. Aksini üreticileri, iş verenleri ve işçileri büyük bir 'sanayiciler' sınıfı olarak ele almış ve bu sınıfın karşısında 'aylaklar' sınıfı olduğunu söylemiştir. Ona göre çatışma bu çalışan sınıfla çalışmayan sınıf arasındadır. Yeni hristiyanlık adını verdiği yeni bir ahlak anlayışına göre zenginler ancak fakirleri zenginleştirirlerse kendi zenginliklerinin artacağına inanmalıydı.

D. FOURIER

Charles Fourier 1772 yılında doğmuş ve 1837 yılında vefat etmiştir. Pek çok konuda Saint-Simon ile görüş ayrılığına düşmüştür. Fourier'e göre insanlar doğduğu andan itibaren kendi benliklerine işlenmiş olarak değişiklik, macera ve dostluk kurma gibi tutkuları olduğunu dile getirmiştir. Modern dünyanın ticaret alış-veriş gibi yaklaşımları bu duyguları yozlaştırıp insanları olduğundan sıkıcı, monoton bir hayata sürüklediğini ve uyumsuz bir yaşama mahkum ettiğini, kaynakların verimsiz şekilde kullanıldığını vurgulamıştır. Ona göre bir insan 18-28 yaşları arasında kalan yaşamını güvence altına alacak kadar üretimde bulunabilir kalan ömrünü ise dinlenmeye ve eğlenmeye ayırabilirdi. Yeni toplum düzenini kurması için "falanks" (phalanstere) adını verdiği gönüllü kooperatifleri önermiştir. Fourier toplumda aynı zevkleri paylaşan ve aynı işle uğraşan en az yedi kişilik gruplar oluşması gerektiğini söylemiş ve bu gruplar ile yaklaşık 1600 kişiden oluşan her gruba 500 dönümlük toprak verilip hepsinin aynı çatı altında yaşamasını sağlayarak insanların hoşlandığı şeyleri yapmalarını istemiştir. Bu sayede insanlar iş hayatının yaratacağı olumsuz etkilerden kurtulmuş olucaktı.

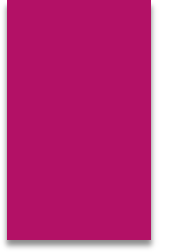
E. PIERRE JOSEPH PROUDHON

Fourier'in merkeziyetçiliğe ve devletin zor kullanma gücüne karşı çıkmasının ardından Proudhon bundan etkilenmiş ve devletin tamamen ortadan kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Fourier'i izleyen sosyalistlerden biridir. Proudhon "anarşist" olarak niteleyen ilk toplumsal reformcudur.

Proudhon proleter sosyalist ve anarşizmin öncüsü olarak nitelendirilir. Proudhon özel mülkiyeti eleştirmiştir. Emek kıymet teorisini benimsemiştir. Proudhon'a göre işçi bir tarla üzerinde çalıştığında ücretini aldıktan sonra ürettiği şey üzerinde doğal bir mülkiyet hakkına sahiptir ancak toprak üzerinde bir hak sahibi olamaz çünkü toprağı hiç kimse üretmemiştir. Toprak herkese eşit olarak verilmiştir kimsenin onu sahiplenmesi veya kiralaması söz konusu olamaz.

Mülk sahipleri Proudhon'a göre hırsızdır. Bir başkasının kendisi için çalıştırmıştır. Başkalarının kaybettikleri mülk sahibinin kazandığıdır. Proudhon kapitalist sistemde işçinin aldığı ücretin yanında işçilerin oluşturduğu düzen ve emek gücü için ek ücret ödenmesini istemiştir.

Proudhon çoğu zaman sosyalistleri eleştirmiştir. Kominizm'in eşitsizliğe sebep olacağını ve kuvvetli kişinin zayıfı ezeceğini söylemiştir. Toplumun özgür olmasını istemiştir. Ona göre özgürlük ancak sosyal bir devlette gerçekleştirilebilirdi.

F.BAKUNIN

Proudhon anarşizm üzerinde önemli etkisi olmuştur. Michael Bakunin anarşizmi yaygınlaştırmış ve pek çok ülkede etkili hale getirmiştir. Hocasının Proudhon olduğunu iddaa etmiştir.

Bakunin'in etkilil olması Avrupa Sosyalizminin yozlaşmasına neden olan sebeplerden biridir. Bakunin'in etkisi ile Güney Avrupa'daki geri kalmış bazı bölgeler ile Çarlık Rusyası'nda sosyal huzursuzluk yaşanmıştır.

G.LAMENNAIS

Felicite de Lamennais Hristiyan Sosyalizm'ini katolik bir papaz olarak temsil etmiştir. Diğer sosyalistlerin aksine işçi sınıfının amaçlarına ulaşmasında demokrasinin etkili olacağına inanmıştır. Genel oy hakkının elde edilmesiyle işçi sınıfı önce siyasi güç ardından ekonomik gücü eline geçirecek ve işverenlerle aynı güce ulaşacaktır. Siyasi gücü ele geçirdikten sonra kendi aleyhine olan yasaları kaldırarak ve demokrasiyi sağlayacaktır.

4. ALMAN SOSYALİZMİ

A.LASALLE

Ferdinand Lasalle'nin düşünceleri ile Lamennais'in düşünceleri arasında büyük bir benzerlik vardır. Lassalle genel oy hakkı ile işçi sınıfının sorunlarını çözüleceğine inanmış ve bir işçi partisinin kurulmasını önermiştir. Bu düşünceler neticesinde Alman İşçileri Genel Derneğini kurmuştur. Lasalle 'sosyal devlet' ve 'refah devleti' diye adlandırılan devlet sisteminin habercisi sayılabilir. Üretici kooperatiflerinin kurulmasını isteyerek işçiye hem ücret hemde kar gelirlerinin ödenmesini önermiştir. Lasalle'ye göre eğer işçinin geliri sadece ücret gelirinden oluşacaksa bu ücret 'en az geçim ücreti' seviyesinde olacaktır. İşçinin ücretinin 'en az geçim ücreti' seviyesinin üstüne çıkarabilmenin tek yolu kar geliride verilmesi olacaktır.

B.RODBERTUS

Rodbertus'da devleti sosyalist devlet amacına ulaşmak için en etkili araç olarak gören devlet sosyalistlerinden biriydi. Devlet reformları ile işçi sınıfının sorunlarını çözübilirdi. Rodbertus mevcut ülkenin kaynaklarının 'tam istihdamı' halinde mevcut ulusal üretimin çok daha artabileceğine dikkat çeken ilk ulusal iktisatçılardan biridir. Gelirin belli ellerde yığılmasında karşı çıkmıştır. Gelirin daha adaletli dağıtılması ile elde edilecek kazancın dikkate alınması gerektiğini söylemiştir. Rodbertus Lasalle gibi dolaylı vergilere karşı çıkararak dolaysız vergileri savunmuştur.

1) Politik Ekonominin Yeni İlkeleri hangi düşünöre aittir?

A)Rae B)Sismondi C)Richardo D)Lauderdale E)Adam Smith

2) "Aşırı tasarrufu öldürücü birikim tutkusu" diye adlandırılan düşünür kimdir ?

A)Lauderdale B)P.Joseph C)F. Bakunin D)G.Lamennais E)Sismondi

3) Aşağıdakilerden hangisi ulusal politik iktisat sistemi adında bir kitap yazmış olan alman iktisatçıdır?

A)Adam Smith B)D. Ricardo C)Friedrich List D)J.B. Say

4) Aşağıdakilerden hangisi sosyalizmi diğerlerine göre, çok daha somut olan temellere oturtmuştur?

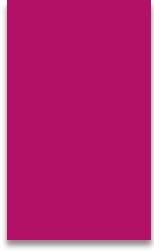
A)Saint Simon B)Karl Marx C)Robert Owen D)Charles Fourler

5) Milliyetçilik akımında romantizmi benimseyen ve aynı zamanda Berlin Üniverstesinin ilk rektörü olan kisidir?

A)F.List B) İmmanuel Kant C)Adam Smith D)J.H. Fichte E)Adam Müller

6) "Alman ilmi ve Edebiyatı üzerine Dersler "adlı kitabın yazarı kimdir ?

A)J.H. Fichte B)F.List C)Adam Müller D)İmmanuel Kant E)Adam Smith

7) Aşağıdakilerden hangisi fabrika sisteminin yarattığı sonuçlardan rahatsız olmuştur?
A)Richardo B)Adam Smith C)Rae D)Sismondi E)Lauderdale

8) Sanayi Proleteryası nedir?
A)Geleceğe karşı yatırımlar B)İssizler ve çok düşük ücretle çalışanlar C)İsverenin işçilere ikramiye vermesi
D)Çocukların çalıştırılması E)Sanayiye devletin müdahale etmesi

9)Godwin'ci sosyalizmin temsilcisi kimdir?
=>Robert Owen

10)''Döner kapital'' ne demektir?
=>İşçiye kendi üretmediği malları temin ettiği kapital sistemdir.

1)B 2)A 3)C 4)B 5)D 6)C 7)D 8)B

KAYNAKÇA

VURAL SAVAŞ. 2000. İKTİSATIN TARİHİ

HAZIRLAYANLAR

FERDİ KOÇ

OKAN ERBAŞ

AYTEKİN ENDER KARLI

FATMA NUR DİNÇ

GAMZE GÜL

EBRUCAN ÖZDEMİR